

**საერთაშორისო სისტემის ცვლილების გავლენა
მსოფლიოს ნამყვან სახელმწიფოებზე:
გეოეკონომიკა გეოპოლიტიკის წინააღმდეგ**

ლიკა ილურიძე
თსუ სტუდენტი

რეზიუმე

თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობების ცნებებს შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს **გეოპოლიტიკასა და გეოეკონომიკას**. გეოპოლიტიკა გულისხმობს ურთიერთობებს ისეთ სივრცულ გეოგრაფიულ ერთეულებს შორის, როგორებიცაა ქვეყნები, რეგიონები, კონტინენტები. საბჭოთა ლიტერატურაში გეოპოლიტიკას უარყოფითი შინაარსობრივი დატვირთვა ჰქონდა ან საერთოდ იგნორირებული იყო და ფაშისტური გერმანიის პოლიტიკასა და ამერიკის ჰეგემონიზმთან მიმართებაში გამოიყენებოდა. ევროპულ ენებზე არსებულ ლიტერატურაში, სიტყვა **Geopolitic** აღინიშნება გეოპოლიტიკის გერმანული სკოლის თეორიული ნამუშევრები, სადაც განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ნაცისტურ ექსპანსიონურ დოქტრინას, რომელიც გერმანიის მილიტარისტული, პოლიტიკური კურსის გამართლებისას იყენებს გეოგრაფიულ, ისტორიულ, რასობრივ, ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ფაქტორებს (გეგეშიძე, 1999 [გვ.33]).

რაც შეეხება გეოეკონომიკას, იგი მე-20 საუკუნის დასასრულს წარმოიშვა როგორც გეოპოლიტიკის ახალი მიმდინარეობა. **გეოეკონომიკა** ჩამოყალიბდა გეოგრაფიის, ისტორიისა და ეკონომიკის სინთეზის შედეგად. პოლიტიკური სივრცე რადიკალურად განსხვავდება ეკონომიკურისგან, რამდენადაც პირველს არ შეუძლია იარსებოს ბარიერების, მუდმივობის გარეშე. მეორე კი პირიქით, მუდმივ მოძრაობაშია და დამოკიდებულია საქონლისა და მოხმარების თუ მოთხოვნის ცვალებადობაზე. მიუხედავად იმისა, რომ გეოეკონომიკა გეოპოლიტიკისგან წა-

რმოიშვა, მაინც აღსანიშნავია განსხვავებები მათ შორის. გეოპოლიტიკისგან განსხვავებით, გეოეკონომიკა პრიორიტეტულად მიიჩნევს არა გეოგრაფიულ, ეთნიკურ და კულტურულ ფაქტორებს, არამედ სივრცესთან დაკავშირებულ ეკონომიკურ რეალობებს. გეოეკონომიკისთვის მსოფლიო განვითარების საფუძველია ის, თუ სად განთავსდება მსოფლიო ბირჟების ცენტრები, სასრგებლო წიაღისეული, საინფორმაციო ცენტრები, მსხვილი საწარმოები და ა.შ.

აღნიშნული **საკითხის აქტუალობას** განაპირობებს თანამედროვე მსოფლიოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი იდეოლოგიური დაპირისპირება. ამ თემაზე არ არსებობს ერთი კონკრეტული პოზიცია და საკითხი სადავოა პოლიტიკურ ექსპერტთა შორის. სახელმწიფოები დგანან ერთგვარი ალტერნატივების წინაშე გეოპოლიტიკასა და გეოეკონომიკას შორის, თუ რომელზე უნდა გაკეთდეს აქცენტი და რომელია მათი განვითარებისთვის პრიორიტეტული- ეკონომიკური თუ სამხედრო-პოლიტიკური ინტერესების წინ წამოწევა.

რაც შეეხება **მეთოდოლოგიას**, კვლევაში გამოყენებულია სოციალურ- კონსტრუქტივისტული ხედვა, რომელიც ძირითადად მორგებულია თვისებრივი კვლევის ტიპზე. რადგან ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია საკითხის თვისებრივი ანალიზი და სოციალური-პოლიტიკური პრობლემების უკეთ გაგება.

მოსალოდნელ შედეგებთან დაკავშირებით, უნდა აღინიშნოს, რომ მომავალი მსოფლიო წესრიგი განისაზღვრება საერთაშორისო სისტემაში გეოეკონომიკის დომინირებით. გლობალიზაციის პროცესი სტაბილური ტემპებით გაიზრდება და გააქტიურდება, რაც გამოწვევლი იქნება ეკონომიკური ურთიერთდაოკიდებულების ზრდითა და სახელმწიფოებს შორის ბაზიერების მოშლით.

ძირითადი ტექსტი

საერთაშორისო ურთიერთობებში უმთავრესი აქტორები არიან ის სუპერ ძალები, რომლებიც თავიანთი გავლენის საზღვრებს მიღმა გავრცელებას ლამობენ და ეძებენ შესაბამის ნიადაგს

თავიანთი ეროვნული ინტერესების გასატარებლად. დღესდღეობით ასეთ სახელმწიფოებად რამდენიმე მნიშვნელოვანი აქტორი გვევლინება, თუმცა განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია სამი მათგანი: ჩინეთი, რუსეთი და ამერიკის შეერთებული შტატები. უკანასკნელი ორი ქვეყნის მნიშვნელობა საერთაშორისო ასპარეზზე მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში გამოჩნდა. რაც შეეხება ჩინეთს, იგი ცივი ომის შემდგომ პერიოდში მოგვევლინა, როგორც ერთ-ერთი ლიდერი სახელმწიფო. ამის მიზეზად შეგვიძლია განვიხილოთ სახელმწიფოთა პრიორიტეტების ცვლილება, რასაც, თავის მხრივ, საერთაშორისო სისტემისა და მსოფლიო წესრიგის ტრანსფორმაცია მოჰყვა თან. რამეთუ, საერთაშორისო სისტემის უძლიერეს სახელმწიფოებსაც კი არ აქვთ უნარი, თანაბარი წარმატებით განახორციელონ და წარმართონ გეოპოლიტიკისა და გეოეკონომიკის საკითხები, დღევანდელი მსოფლიოს მთავარი დილემა მდგომარეობს შემდეგში: ორიენტირდნენ სამხედრო-პოლიტიკური მიზნების განსახორციელებაზე თუ მეტი ძალისხმევა დახარჯონ ეკონომიკურ განვითარებაზე? ექსპერტთა აზრით, საერთაშორისო წესრიგის ცვლილება მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდს უკავშირდება. მანამდე სამხედრო-პოლიტიკაზე ორიენტირებულმა სახელმწიფოებმა ეკონომიკური განვითარებისკენ აიღეს გეზი. ყოველივე ამის საილუსტრაციოდ, განვიხილოთ სამი ქვეყნის მაგალითი:

რუსეთი - მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში საბჭოთა კავშირის სამხედრო დანახარჯები 80 000 000-დან 90 000 000- ამერიკულ დოლარამდე მერყეობდა. ეს თანხა კიდევ უფრო გაიზარდა 1950-60-იან წლებში, ცივი ომის დასაწყისში. თუ მანამდე, აშშ-ს მიერ დახარჯული თანხები ბევრად აღემატებოდა სსრკ-სას, ამ დროისთვის მათი დანახარჯები ფაქტობრივად გათანაბრდა და დაახლოებით 200 500 000-ს მიაღწია. 1980-იანი წლების ბოლოს საბჭოთა კავშირის მიერ სამხედრო საკითხებზე განეული ხარჯების რაოდენობამ თავის პიკს მიაღწია და 400 000 000 აშშ დოლარს გადააჭარბა, თუმცა 1989 წელს კავშირის ნგრევას ამ თანხების შემცირებაც მოჰყვა. 1990-იან წლებში ეს რიცხვი უკანასკნელი 55 წლის განმავლობაში ყველაზე დაბალ ნიშნულამდე

დაეცა და 2000-იანი წლების განმავლობაში სტაბილურად შენარჩუნდა ამ მაჩვენებელზე. 2016 წელს რუსეთის ეროვნული თავდაცვის ხარჯებმა 3 888 982,5 ტრილიონი რუბლი, ანუ 63,1 მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა, რაც ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტი 4,7%-ია. ამ წლის აპრილის კვლევებმა გამოავლინეს, რომ სახელმწიფომ დაკარგა პოზიცია ტოპ სამეულში სამხედრო დანახარჯების მიხედვით. 2017 წელს ეს ხარჯები საგრძნობლად შემცირდა და ამჟამად იგი შეადგენს 46 მილიარდ აშშ დოლარს, ეს კი ფედერალური ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის 17, 5% და მშპ-ს 3,3%-ია. მოსალოდნელია, რომ 2018 წლისთვის ეს ტენდენცია შენარჩუნდება და ეროვნულ თავდაცვაზე გამოიყოფა 44,3 მილიარდი დოლარი. თავდაცვის ხარჯების შემცირებასთან ერთად, სტაბილურად იზრდება რუსეთის ფისკალური დანახარჯები.

ამერიკის შეერთებული შტატები - ფისკალური დანახარჯების ზრდა აშშ-ს პოლიტიკისთვისაცაა დამახასიათებელი. 2008 წლიდან 2016 წლამდე ეს თანხები თითქმის 2-ჯერ გაიზარდა. რაც შეეხება სამხედრო საკითხებზე დახარჯულ თანხებს, იგი რუსეთის მსგავსად არ განიცდის კლების ტენდენციას. პირიქით, თუ 2015 წელს სამხედრო დანახარჯები 589.6 მილიარდ დოლარს შეადგენა, 2016 წლისთვის 595.3 მილიარდამდე, ხოლო 2017 წელს 617 მილიარდამდე გაიზარდა. აღსანიშნავია, რომ დღესდღეობით აშშ პირველია სამხედრო დანახარჯების მიხედვით. მას მოსდევს ჩინეთი, საუდის არაბეთი და რუსეთი. მიუხედავად თავდაცვაზე დახარჯული თანხების ზრდისა, რაც ამ სახელმწიფოს მრავალ მასშტაბურ სამხედრო კონფლიქტში ჩართულობითაა გამოწვეული, აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ მეორე მსოფლიო და ცივი ომის პერიოდებთან შედარებით, ეს რიცხვები გაცილებით მცირეა. 1940-იან წლებში აშშ-ს სამხედრო დანახარჯებმა თავის მაქსიმუმს მიაღწია. ამ პერიოდისთვის იგი 700 000 000 დოლარს აღემატებოდა. ომის დასრულების შემდეგ, 1950 წლიდან ეს რიცხვი შემცირდა, თუმცა ცივი ომის გამწვავებისას, 60-70-იან წლებში სამხედრო ხარჯები კვლავ გაიზარდა-300 000 000-ს გადააჭარბა. უკანასკნელ პერიოდში თავდაცვის გაზრდილი დანახარჯები და მიმდინარე საერთაშორისო სი-

ტუაცია, ერთი შეხედვით, კვლავ სამხედრო-პოლიტიკზე ორიენტირების ნიშნად შეიძლება მივიჩნიოთ. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ამ მოვლენებს აშშ-ს საერთაშორისო როლის გამო ენიჭება. თუმცა აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო სისტემის ფუნდამენტური გარდაქმნა რთული და მრავალსიმომცველი პროცესია, რომელიც ჯერ არ დასრულებულა.

ჩინეთი - ეკონომიკურად ერთ-ერთი უძლიერესი სახელმწიფოა მსოფლიოში. 1970-იანი წლების მნიშვნელოვანი ეკონომიკური გარდაქმნების შემდეგ, ქვეყანა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს საერთაშორისო აქტორად მოგვევლინა. 2016 წლის მონაცემებით, ჩინეთის მშპ 11,3 ტრილიონ დოლარს შეადგენს. ამ ნიშნულით იგი მსოფლიოში მეორეა აშშ-ს შემდეგ. სავარაუდოა, რომ ჩინეთის ეკონომიკური განვითარება გაგრძელდება და 2020 წლისთვის ქვეყნის მშპ დაახლოებით 29 348 000-ს მიაღწევს, რითაც გაიუმჯობესებს პოზიციას და უკან მოიტოვებს აშშ-ს. დღესდღეობით ჩინეთი სამხედრო დანახარჯების მიხედვითაც კვლავ მხოლოდ აშშ-ს ჩამორჩება. 2006-2007 წლებში ქვეყანამ 62%-ით შეამცირა შეიარაღების იმპორტი. ეს, ერთი შეხედვით, ხისტი ნაბიჯი სულაც არ მიუთითებს იმაზე, რომ სახელმწიფო უარს ამბობს ქვეყნის მილიტარიზებაზე. ამაზე მეტყველებს სამხედრო ხარჯების ზრდის უსწრაფესი ტენდენცია. თუ ისტორიულ სურათს გადავხედავთ, ვნახავთ, რომ ამ მხრივ ჩინეთი რუსეთსა და აშშ-სთან შედარებით გაცილებით პასიური იყო. ქვეყნის სამხედრო დანახარჯები მკვეთრად გაიზარდა 1970-იან წლებში. ხარჯების ზრდა განსაკუთრებული ეკონომიკური წინსვლის პერიოდს დამეთხვა, რაც, რა თქმა უნდა, არ წარმოადგენდა შემთხვევითობას. ეს მონაცემი იმ პერიოდისთვის არ შეედრებოდა საბჭოთა კავშირისა და აშშ-ს კოლოსარულ დანახარჯებს, თუმცა, როგორც ზემოთ ვახსენეთ, დღესდღეობით ჩინეთი სამხედრო დანახარჯების მიხედვით, ერთ-ერთი პირველია. 2009 წელს ჩინეთმა სამხედრო ხარჯები 17.6 %-ით გაზარდა. როგორც აღვნიშნეთ, დაახლოებით 10 წელიწადში სახელმწიფო კიდევ უფრო გაძლიერდება ეკონომიკურად და 2019 წლისთვის მისი მშპ 17,3 ტრილიონს შეადგენს.

დასკვნა

საერთაშორისო სისტემა ჯერ კიდევ ფორმირდება, პროცესი არ არის დასრულებული. მიმდინარე ცვლილებები წამყვან სახელმწიფოებს ეკონომიკური მდგომარეობის მუდმივი გაუმჯობესებისა და თავდაცვაზე დანახარჯების გაზრდისკენ უბიძგებენ, თუმცა აღსანიშნავია, რომ მეორე მსოფლიო ომის, ანუ საერთაშორისო სისტემის ერთი მოდელიდან მეორეზე გადასვლის პერიოდის შემდეგ შეინიშნება სამხედრო შეიარაღების შემცირება, რაც გვაფიქრებინებს, რომ მომავალში, თუ რაიმე სახის დესტაბილიზაციას არ ექნება ადგილი, ახალ საერთაშორისო სისტემაში მოქმედი აქტორები დილემას გეოეკონომიკის სასარგებლოდ გადაწყვეტენ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. „ფინანსიალიზაცია“ და მიკრო საფინანსო ორგანიზაციები. ინტერნეტი. <https://emc.org.ge/2016/03/17/kapitalis-finansializacia/>.ბოლო ნახვა თებერვალი,5;
2. სამხედრო დანახარჯები მსოფლიოში ”ცივი ომის” დროინდელს მიუახლოვდა.ინტერნეტი. <http://www.radiotavisupleba.ge/a/1541729.html>.ბოლო ნახვა თებერვალი,6;
3. დასავლეთის ზენოლის შედეგი - რუსეთი სამხედრო ხარჯებს 23,7%-ით ამცირებს და გლობალურ რეიტინგებში პოზიციებს კარგავს.ინტერნეტი. <http://eugeorgia.info/ka/article/563/dasavletis-zewolis-shedegi---ruseti-samxedro-xarjebis-237-it-amcirebs-da-globalur-reitingebshi-poziciebs-kargavs>.ბოლო ნახვა თებერვალი,7;
4. XXI საუკუნის გეოპოლიტიკური რეალიები და პერსპექტივები.ინტერნეტი. <http://intermedia.ge/%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%9>.ბოლო ნახვა თებერვალი,8;

REFERENCES:

1. Finances and micro finance organisations.
2. Military Flow rate are equal to the cold war rate. <http://www>.

radiotavisupleba.ge/a/1541729.html

3. Western Pressure - Russian military flow rate is down by 23.7% and loses global rating. [Http://eugeorgia.info/ka/article/563/dasavletis-zewolis-shedegi---ruseti-samxedro-xarjebis-237-it-amci-rebs-da-globalur-reitingebshi-poziciebs-kargavs](http://eugeorgia.info/ka/article/563/dasavletis-zewolis-shedegi---ruseti-samxedro-xarjebis-237-it-amci-rebs-da-globalur-reitingebshi-poziciebs-kargavs)

4. XXI Century Geopolitical areas and perspectives. <http://intermedia.ge/%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%>

THE INFLUENCE OF CHANGING INTERNATIONAL SYSTEMS ON THE LEADING WORLD COUNTRIES: GEOECONOMICS VS GEOPOLITICS

Lika Iluridze

3rd Year Student of International Relations,
Tbilisi State University

RESUME

In today's standards international relations, geopolitics and geo-economics are one of the most important aspects. Geopolitics means relations between regions and countries, in soviet regions this word had negative meanings and it was used to refer Germany or the USA. Geo-economics was formed with the mix of Geography, History and Economics. The political area is fairly different from economical, one cannot live without borders and eternity, the other will die if there is borders and eternity.

Geo-economics is not focused on ethnic or cultural factors, but is focused on the economic reality. The actuality of the issue comes from the modern ideological controversy. There is no clear answer to that, is there a center of world's stock market or information, every expert has a different opinion about that topic.

Key words: Geopolitics; Geo-economics; Military flow rate; Economical flow rate; Ideological controversy; International order.